

במדינה

עיתונות

הטרומפטה של שארלו והכתובות של ניו יורק

גילויי חוקרת צעירה על עיתונים יהודיים ביוון שהופיעו בשפה הספאנוולית.

מה צריך לעשות צעיר יהודי הנקרא לשירות-חובה כצבא יוון? איפה אפשר למצוא מיסערה בלקנית, יהודית וכשרה, בניו יורק?

על בעיות מסוג זה אפשר היה לקבל תשובה, כשנות ה-20 של המאה, בכל אחד מ-13 העיתונים היהודיים של סאלוניקי, עיר הנמל הצפון-יוונית. היו אלה ששה ימונים ושבעה שבועונים, שהופיעו או במרכז היהודי הגדול, כולם כתב רש"י ובלשון הספאנוולית, מתובלת במלים עבריות, צרפתיות, תורכיות ויווניות.

צמוד לשטרלינג. כאשר חוקרת ערות-המזרח, המשוררת מרגלית מתתיהו, חיטה, כאחרונה, בין מיסמכי אמה, גילתה אוצר כלום: עיתונים מצהיבים, מכורסמים משיני הזמן, שראו בשעתו אור בעיר נעוריה של אמה.

מרגלית, המספרת על עיתונים אלה (רובם בעלי ארבעה עמודים ותפוצה ממוצעת של 2000 גיליון) בירחון איגוד המפרסמים, אורות, מביאה גם דוגמות ממכלול הנושאים שבהם טיפלו העיתונים, נוסף לנושאי חינוך יהודי וניהול חיי הקהילה.

קטע לדוגמה (מקיץ 1923): "סוחרים שלעגו לרש והעלו את מחיר מרכולתם לפי שער הלירה שטרלינג, האשמו בעבירה על החוק וניגבו מהם קנסות גבוהים."

קודש להומור. העיתונים לא הסתפקו בחומר מערכתי, ופירסמו גם מודעות. כי מה יעשה יהודי סאלוניקי, בין מאות אלפי המהגרים היווניים לראצות-הברית של שנות ה-20, כאשר יודקק לרופא או לעורך-דין מעבר ליפן הוא יעיין באחד העיתונים, לה ורדאד (האמת) למשל, ויוכל לקחת עימו לדרך את הכתובת הממודעה.

ליהודי סאלוניקי היו עוד כמה דברים בראש, מלבד ענייני היום, הם גם אהבו מאד אסטירה והומור. לכן יכלו להופיע בסאלוניקי לא פחות משלושה עיתונים ספאנוליים, שהיו מוקדשים לנושאים אלה: לה גאטה (החתול); לה טרומפטה (החצוצרה) ושארלו (על שם צ'ארלי צ'אפלין המתמקין, כמובן).

* בה היו אז עשרות אלפי יהודים חלק נכבד מכלל האוכלוסייה. כיום חיים בסאלוניקי כ-1,500 יהודים.

הפרקליטה

החילונית נדהמה

כאשר הרבנים

הציעו לה לבקר

בבית הכנסת

ישעו לבעלי-הדין

לחזור בתשובה

מרחק בין בית-המישפט המחוזי לבת-לאביב ובין בית-הדין הרבני הוא 200 מטר ו-500 שנים. עורכי-הדין רבים למדו על בשרם עד כמה קשה

לעורך-דין רגיל, שלמד באוניברסיטה וקיבל רישיון לעריכת-דין, להופיע לפני הרבנים.

אם אתה עורך-דין מוכר ומקובל עליידי הרבנים, הם מקבלים את פניך בכבוד, שומעים את טענותיך, ומוצאים תאריך קרוב מאוד לגט של לקוחותיך. אולם, אם אתה עורך-דין חילוני, שאינו מוכר בבתי-הדין הרבניים, ובעיקר אם זו אשה עורכת-דין, מר גורלה בבית-הדין.

חדרי הרבנים סגורים ומסוגרים. אין מתירים לעורכי-הדין להיכנס פנימה לכל מהלך הרבנים. אין פרוטוקול רשום ומפורט. הרבנים משוחחים לעיתים ביחידות עם אחד הצדדים, שלא בנוכחות עורך-הדין שלו, ומתן ליטים החלטות על-סמך שיחות אלה. הם משוחחים לעיתים עם ילדיהם של בני-יוג בנוכחות צד אחד ואינם מוכנים למסור דיווח-שבון לצד השני על מהלך השיחה.

מהשמיים משלמים לך

לפרוצדורה בבית-הדין הדתי היא לאישית ומיוחדת לכל דין כשלי-עצמו. עורכי-דין שלמד באוניברסיטה, כי על דיון מישפטי להיות גלוי וציבורי ולהתנהל בצורה ידועה ומוכרת וכתובה בחוק, מגלה לפתע כי בבית-הדין הדתי כללים אלה אינם קיימים.

עורכת-הדין לידיה תמיר היא אשה נמרצת ועקשנית. כאשר נתקלה לראשונה בדיון לפני בית-דין רבני, הוכתה בתדהמה. התברר לה כי עליה להתחנן בפני הרבנים כדי שיתירו לה להיכנס לאולם. כאשר נכנסה ורצתה להניח את תיקה כבד-המישקל במקום המיועד לך, כפי שנהוג בבית-המישפט אורחי, גילתה לתדהמה כי לא קיים כלל מקום כזה. היא נאלצה לעמוד על רגליה במהלך כל הדיון וכאשר התלוננה על כאבי-בטן וביקשה רשות לשבת, צעקה לעברה האשה המתרשת, שאת בעלה לידיה מייצגת, "זה מהשמיים משלמים לך".

הדיון נסב על תביעת גט מצד האשה ותביעתה להחזקת הילדים. שני בני-הזוג היו נשואים שנים אחדות, ואו תורה האשה בתשובה. היא החלה מתרחקת מבעלה ולבסוף נפרדה ממנו, לקחה את שלושת ילדיהם והגישה תביעת גירושין לבית-הדין הרבני.

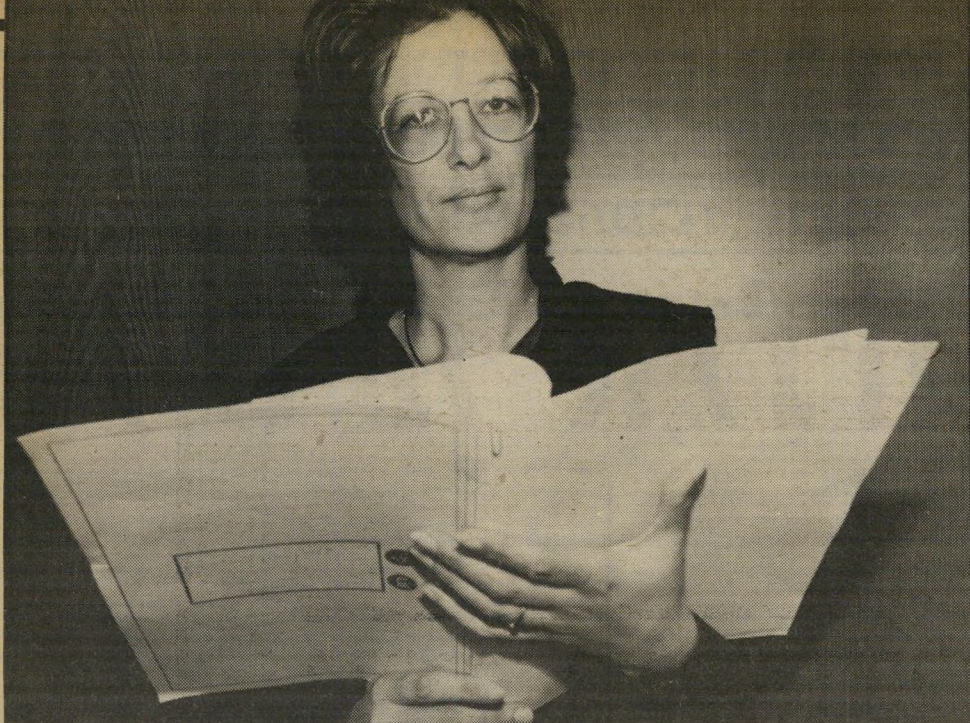
במהלך הדיון הגישה האשה תביעה, כדי למנוע מבעלה לבקר בבית. היא פנתה למיטרה והתלוננה כי בעלה עושה מעשים מגונים בילדים. נפתח תיק, וחוקרת-נוער נשלחה לחקור את הילדים. התברר כי המעשים המגונים, שעליהם התלוננה האשה, היו נשיות וחיבוקים של אב לילדיו האהובים, שאותם הוא רואה רק לעיתים רחוקות בגלל התנגדות האשה. תיק המיטרה נסגר.

עורכת-הדין תמיר טענה, כי האשה איננה יציבה, ותלונותיה מוכיחות זאת. ועל כן ביקשה מבית-הדין הרבני לצוות על בדיקות פסיכיאטריות לשני הצדדים. בשלב זה החליט בית-הדין לשוחח אישית עם הבן הבכור, שהוא בן 14. העובדת-הסוציאלית, המטפלת במישפחה, פנתה לבית-הדין וביקשה שלא לחקור את הילד. היא הסבירה כי הילד חצוי בנפשו בין ההורים ויציבות הנפשית מעורעתר בלאו הכי. לדבריה עלולה חקירת הרבנים להחמיר את מצבו. אך הרבנים לא קיבלו את דעתה. הם חקרו את הילד בנוכחות אמו בלבד ולא רשמו דבר בפרוטוקול.

לימוד תורה בשבת בבוקר

לישיבה הבאה פנו הרבנים לבעל והציעו לו: "תהפוך להיות תלמיד חכם, תלמד תורה, ואנחנו נסדר לך את התיק הזה".

הגבר השיב להם, כי אינו יכול לבגוד במצופונו, הוא אינו איש מאמין ולא יוכל להפוך לכזה רק כדי לזכות כתיק. אולם הרבנים התעקשו ושאלו אותו: "מה כלי-כך רע להיות דתי?" אז פנה אב בית-הדין לעורכת-הדין תמיר ואמר לה: "אולי תשכנעי אותו לוותר על הכל כי הוא לא רוצה להיות דתי?" עורכת-הדין שאלה את הרבנים אם הכל היה נראה אחרת אילו היתה יושבת איתם בשבת בבוקר בבית-

לידיה והרדיינים

הכנסת ולומדת אתם תורה. גברת תמיר, אמר אחד הרבנים, באמת רצינו לדבר אתך על זה. אנחנו היינו מאוד שמחים אילו היית מפקרת בבית-הכנסת, אז היית יכולה להבין על מה אנחנו מדברים ויהיה לנו יותר קל להסביר לך".

עורכת-הדין תמיר עברה בעבר שנים רבות כתובעת מישטרית, היא לא יכלה לשאת את הלחץ שהופעל עליה והגיכה בחריפות רבה: "איני מאמינה באלוהים ולא ברת היהודית, אני עורכת-דין וישראלית ובתוקף זה אני טוענת כאן ויש לי זכות לכך, כל השאר איננו רלוונטי".

"איך את מעזה להגיד דבר כזה?" נזעקו הרבנים. "בבית-המישפט, ש' אתם קוראים לו מחוז, החילוני הזה, לא היית מרברת כן?" עורכת-הדין תמיר התלהטה ואמרה כי אם משיכו הרבנים ללחוץ עליה, או על הבעל, להיות דתיים או לחזור בתשובה היא תפנה לבית-הדין הגבוה-לצדק. "בג'י?" שאלו הרבנים, "מה זה בכלל?"

ישיבה או בית-ספר

את כל הסיפור הזה העלתה לעורכת-הדין תמיר לפני השופט המחוזי חיים פורת, כאשר החליטה לנסות ולהעביר לפחות חלק מהדיון לבית-מישפט אורחי. כיוון שהאשה הקדימה והחלה בהליכי גירושין בבית-הדין הרבני, הרי לפי החוק הופכת סמכותו של זה לבלעדית. אולם על פי חוק האפטרופסות, יש אפשרות לרדן בנפרד על חינוכם של ילדים, ותביעה זו אפשר להגיש לבית-המישפט הרגיל.

בסעיף זה השתמשה עורכת-הדין וביקשה כי השופט יקבע שגם לאב יש זכות לומר מילה בדבר בית-הספר שבו ילמדו הילדים. האם רצתה לשלוח את הבן הבכור לישיבה, כדי שילמד בה תורה. אולם האב, בהתייעצות עם עובדת-הסוציאלית, חשב כי עדיף שהילד ילמד בבית-ספר מיקצועי דתי. מתסקיר על עובדת-הסוציאלית, שהוגש לשופט, התברר לו, כי לאם יש בעיות נפשיות קשות המשפיעות גם על הילדים. על כן הורה השופט פורת לבדוק את הילדים ואת ההורים ולהכין תסקיר נוסף ודו"ח ממכון דורות בדבר מצבה הנפשי של האם.

כך הצליחה עורכת-הדין לחלץ חלק קטן מהדיון מיד הרבנים. אילנה אלון

רצח שושן — יוזמה מגבועה?

מתקבל על הרעת, "הוסיף האסיר. בעיקבות הרצח הגיע מידע למודיעין של שירות בתי-הסוהר, על ניסיון הברחה של שני אקדחים עבור שמעיה אנג'ל והרצל אביטן. לפי המידע הסודי הוגנבו האקדחים לכלא מעשיהו, ומשם היו אמורים להגיע לרמלה. בשבוע שעבר, השכם בבוקר, נערך חיפוש באחד הביתנים במעשיהו. מרצפות נעקרו ותיקרות פוצחו. ואמנם, נתגלו שני סליקים וכתובים סמים, מזון, מצלמות וכמה דוקרנים. אקדחים לא נמצאו. כל האסירים שהתגוררו בביתן הביתן, צ'רלי בן ביתנים אחרים, ואחד ממנהיגי הביתן, צ'רלי בן שיטריה, הועבר לכלא רמלה.

* העולם הזה מעיר כי חיים שושן המנוח והרצל אביטן ממילא שפוטים לשנים ארוכות בגלל תיקים קודמים. רק שמעיה אנג'ל ייצא לחופשי. אם יזוכה במישפט הרצח הכמול.

היושב בכלא אחר, היה מופשט עירום כל בוקר לפני תחילת העבודה. סוהר היה עורך חיפוש מדוקדק על גופו ואחר כך התיר לו ללבוש תחתונים בלבד. כלבוש זה עבר הצבעי בתוך התא הסגור, כאשר סוהר מוצב לידו משך כל הזמן. כאשר נוקק הצבעי לצאת לשירותים, היה הסוהר מתלווה אליו גם לשם.

שני אקדחים

הפרטים שהותרו לאחרונה לפירסום עליידי בית-המישפט מתברר, כי הרצח כולו צולם על-ידי מצלמת הטלוויזיה שפעלה בכלא. "אייאפ" היה לבצע את הרצח בלי עזרת הצוות". סיפר אסיר, "אפילו שיהודו כל סוהר בודד במיקרה זה לא היה מספיק, מכיוון שבתוך האגף יש כמה סוהרים ועוד אחד הממונה על הטלוויזיה. היה צריך לקנות את כולם וזה לא

פירים, בצה בתי-הסוהר במדינה, משוכי נעים כי רצח חיים שושן במיטתו בוצע בעזרת שלטונות הכלא. יש האומרים כי השלטונות רק עצמו עין והירשו לרוצחים לפעול ויש המרחיקים לכת וטוענים כי השלטונות היו מעוניינים להיפטר משושן וגם מהרצל אביטן לא היו בטוחים כי אנג'ל ואביטן יורשעו במישפטים שעליהם הם עומדים לדין בבית-המשפט, ולכן החליטו לנצל את היריבות עם שושן ולאפשר את הרצח בכלא.

"כאשר נמלה עוברת בבית-המעצר כולם יודעים על כך", העידה סוהרת מבית-המעצר באבירכבי בבית-המישפט. דברים אלה נכונים שבעתים לגבי בית-המעצר השמור ביותר והחריש ברמלה. באגף רקפת, שבו נרצח שושן, אין מקום להסתיר נשק ואין דרך להבריחו לשם. צבעי שעבר באגף רקפת לאחרונה, סיפר על החיפוש בזמן העבודה. הצבעי שהוא אסיר